

## 5. Pedagogika v kontextu postmoderního myšlení

**Postmoderní výchova:** je to sílící proud směrů ve filosofii výchovy a antropologii, která hledá východisko ze současné globální krize. Postmodernisté negují obsah a kladou důraz na emoce.

### Hlavní formy postmodernismu:

- odmítá historii, nemyslí na budoucnost a platí jen to co je nyní
- popírá existenci morálního univerza, popírá poznatelnost reality a napadá masmédia
- staví se proti racionalitě, proti novodobému pojetí subjektu, propaguje pluralitu výchovy (autority nejsou žádná hodnota)
- zřiká se obecných cílů výuky, kritizuje výchovu, že je normativní, odmítá současné pojetí vzdělání, které chce nahradit svobodnou činností a sociální komunikací
- hlásí osvobození jedince od všeho, co jej svazuje
- jsou přeceňovány vědecké poznatky, věda nestačí k výkladu života

**Požadavky:** svobodná činnost, emocionální momenty, iracionální zážitky, komunikace, morální hodnoty, odpovědnost, elita ducha a týmová práce

Postmoderna řeší řadu problémů, ale nenachází východisko řešení. Hledá nové přístupové cesty.

**Skalková:** „škola není sto uspokojivě plnit své funkce v přípravě mládeže pro život v podmínkách soudobé dynamicky se měnící společnosti v níž dochází k transformaci cílů a hodnot“

### ANTIPEDAGOGIKA

Je **zcela nové pedagogické hnutí**, které se v západní Evropě rozvíjí zhruba v posledních dvou desetiletích. Ve své radikální kritice dosavadní běžné výchovy a výchovných institucí (včetně rodiny a mimoškolních zařízení) jde ještě dále než hnutí antiautoritativní výchovy.

Bojuje **proti pedagogickému totalitarismu**, který uskutečňují dospělí, jenž chtějí děti prostě ovládat - manipulační teror

V rámci antipedagogiky nevznikly zatím výrazné a systematické práce, místo toho je zde velké množství spisů, které zjednodušováním pedagogických problémů toto hnutí spíše diskreditují

Antipedagogové prohlašují, že výchova je pouze zneužívání dětí, že deformuje dětskou přirozenost. Přitom připouštějí, že se děti samozřejmě mají něčemu učit, ovšem formou, v níž se obsah učení nabízí bez jakýchkoliv výchovných nároků.

### ČERNÁ PEDAGOGIKA

Hlavní představitelka: **Katharina Rutschkyová**

Za černou pedagogiku považuje **všechno, co odporuje humánnímu smyslu výchovy**. Reprezentativní období černé pedagogiky je podle ní období osvícenství, kdy výchova byla pouze systematické trápení dětí.

Předmětem zajímavého rozboru se stal **poměr matky k dítěti** - jehož dvě stránky:

1) **milující ochrana**

2) **utuzující požadavky na dítě**

se dají snadno přehnat. Nepřiměřená mateřská láska (opičí láska) se stává hrozbou a drtící a na druhé straně extrémní zatahování dítěte do světa dospělých může vést k zneužívání a mrzačení dítěte.

K.R. tvrdí, že výchova, stejně jako dítě jsou vynálezem vychovatelů. Výchovu je nutné chápat jako proces, v němž dítě smí (a musí) být dítětem.

(V běžné praxi je dítě pro proces výchovy definováno jako bezmocné, bláhové, naivní atd., to, které definici neodpovídá je pedagogovi podezřelý - tato ideologie pak pomáhala rozšiřovat propast mezi dospělým a dítětem.)

## HNUTÍ ZA PRÁVA DÍTĚTE

Antipedagogové chtějí osvobodit dítě z pout, která je tísní doma i ve škole a vytvořit novou solidaritu mezi dospělými a dětmi, partnerství, které si lze těžko představit v tradiční výchově a které se dá charakterizovat jako zrovnoprávnění.

Tyto pozitivní snahy antipedagogů se přenesly do požadavků revidovat dosavadní právní vztahy mezi dospělými a dětmi a zajistit tak dětem nové postavení ve společnosti.

Konkrétně (a velmi radikálně) jsou proklamována dětská práva v **Německém dětském manifestu**, vyhlášeném německou antipedagogickou organizací **koncem 70. let**. Děti tak nemají mít méně práv než dospělí - smějí dělat vše, co smějí v rámci zákona dělat dospělí, mají právo odloučit se od svých životních partnerů a zvolit si jiné, mohou si dávat vlastní příjmení, určovat školu a místo pobytu, mají právo na tělesnou nedotknutelnost (zákaz tělesných trestů).

Stojí zde však také, že děti mají právo přejímat právní zodpovědnost za svůj život a činy, mohou rozhodovat o majetku a uzavírat obchody, požívat všechny látky, které smějí požívat dospělí (alkohol, kouření), mohou rozhodovat o svém sexuálním životě a plodit potomky. → absurdní

### **Ombudswork for Children** - Obrana práv dětí - od roku 1990 pod záštitou OSN.

V roce 1987 uspořádali stoupenci práv dítěte první světový kongres v Gentu v Belgii. Toto hnutí **překonává Deklaraci práv dítěte** vyhlášenou na **Valném shromáždění OSN 20.11.1959**, poskytující dětem jen práva sociální. Zdůrazňuje stejné zacházení s dětmi jako s dospělými, vyžaduje poskytování vedle sociálních práv i svobodu (řeči, činnosti a shromažďování). Zrušení trestů - dítě musí odpovídat za následky svých činů, pokud je bude schopno předvídat a uvědomovat si je.

### **Vliv humanizačních a demokratizačních trendů v pojetí výchovy**

*Demokratizace vzdělávání* uplatňuje princip stejného práva na vzdělání pro všechny a přístupnost vzdělání všem (muži, ženy, všechny sociální skupiny a rasy).

*Soudobé teorie vzdělávání* – vzdělání je ovlivněno nejen školou, ale i masovými vzdělávacími prostředky, kulturními institucemi a trhem práce

*Globalizace a výchova* – globální výchova je podmíněna společensky a ekologicky. Svět vystupuje jako přírodně – společenský celek. Podstatou problému je chápání souvislostí tohoto celku a komplexní zodpovědnost za svět lokální i globální, kritický přístup k možným důsledkům civilizace.

### ***Základní principy globální výchovy:***

- vzdělání člověka s důrazem na všelidské hodnoty demokracie
- respektování žáka jako člověka a jeho osobnosti (individuality), úcta k němu, princip vzájemného učení a ovlivňování
- centrální úloha zkušeností
- systémové pojetí výchovy a vzdělání
- nová role učitele a vzdělávacích institucí svoboda výběru
- vzdělání pro globální občanství
- vzdělání pro uvědomělou Zemi
- duchovní rozměr ve výchově a vzdělání